

Phát triển bền vững doanh nghiệp, xu hướng tất yếu và không thể đảo ngược

TÔ VĨ HÙNG,

*Giám đốc tài chính và kế toán Zarubezhneft Vietnam;
Thành viên HĐBC Báo Cáo Phát triển bền vững (VLCA)*

Ngày nay chúng ta nghe nhiều về Sự nóng lên toàn cầu với nguyên nhân chính là sự gia tăng Khí nhà kính dẫn đến Biến đổi khí hậu gây ảnh hưởng trực tiếp và nặng nề đến kinh tế và xã hội khắp nơi trên thế giới.

Theo Diễn đàn Kinh tế Thế giới (World Economic Forum) ước tính chi phí thiệt hại do biến đổi khí hậu toàn cầu sẽ vào khoảng từ 1,7 nghìn tỷ đến 3,1 nghìn tỷ đô la mỗi năm vào năm 2050. Cụ thể đối với nước ta, theo “Báo cáo Quốc gia Khí hậu và Phát triển cho Việt Nam” của Ngân hàng Thế giới (World Bank) phát hành năm 2022, thì “với hơn 3.200 km bờ biển, nhiều thành phố có địa hình trũng thấp và các vùng đồng bằng ven sông, Việt Nam là một trong những quốc gia dễ bị tổn thương nhất trên thế giới trước biến đổi khí hậu. Các tác động của biến đổi khí hậu - chủ yếu là nhiệt độ và mực nước biển dâng cao hơn và biến động lớn hơn - đã và đang làm gián đoạn hoạt động kinh tế và suy yếu tăng trưởng”. Các mô hình dự báo của Ngân hàng Thế giới đều chỉ ra tổng thiệt hại kinh tế liên quan đến biến đổi khí hậu của Việt Nam có thể chiếm 12–14,5% GDP mỗi năm vào năm 2050.

Với sự gia tăng của biến đổi khí hậu và các cam kết toàn cầu về cắt giảm khí nhà kính, Phát triển bền vững (PTBV) đã trở thành một phần quan trọng trong hoạt động kinh doanh của các doanh nghiệp trên toàn thế giới. PTBV không chỉ giúp bảo vệ môi trường và tăng cường trách nhiệm xã hội mà còn đảm bảo sự phát triển lâu dài của doanh nghiệp.

Riêng với Việt Nam, tại Hội nghị COP 26 năm 2021, cùng hơn 140 quốc gia khác (theo số liệu của Liên Hợp Quốc), Thủ tướng Phạm Minh Chính đã cam kết lộ trình thực hiện Cắt giảm Khí nhà kính ròng (hiệu số giữa lượng xả thải và loại bỏ khỏi

khí quyển) xuống mức bằng không vào năm 2050 (Net Zero). Đây thực sự là một thách thức quan trọng cho các doanh nghiệp Việt Nam nhưng cũng là cơ hội lớn nếu có chiến lược thích ứng phù hợp định hướng PTBV.

Vậy PTBV là gì?

PTBV theo định nghĩa của Liên Hợp Quốc “là sự phát triển đáp ứng nhu cầu của hiện tại mà không làm ảnh hưởng đến khả năng của các thế hệ tương lai trong việc đáp ứng nhu cầu của chính họ.” Điều này nghe có vẻ đơn giản, nhưng thực sự rất khó để đạt được cân bằng hợp lý giữa những nhu cầu thực tế của ngày hôm nay với tương lai. Tuy nhiên, đây lại là yêu cầu sống còn ngày nay đối với quá trình phát triển lâu dài của một quốc gia hoặc một tổ chức, doanh nghiệp.

Thực tế, trong vài thập niên qua, các bên có lợi ích liên quan ngày càng gia tăng yêu cầu các nhà đầu tư, thành viên Hội đồng quản trị, và các Giám đốc quản lý của các doanh nghiệp chịu trách nhiệm thêm nhiều yếu tố kinh doanh phi truyền thống, và tác động của chúng đến hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp hoặc lợi nhuận của cổ đông trong tương lai xa chứ không chỉ tập trung vào Kết quả Tài chính hiện thời. Từ đó các khái niệm ESG (Môi trường - Xã hội - Quản trị doanh nghiệp) hoặc/và CSR (Trách nhiệm xã hội doanh nghiệp)... cũng đã không còn xa lạ đối với đại đa số chúng ta.

PTBV doanh nghiệp có liên quan mật thiết, và về mặt nào đó có thể xem là một sự kết hợp giữa chính sách ESG và CSR. Trong thực tế, các khái niệm này nhiều khi được đề cập và sử dụng tương tự như nhau mặc dù chúng có những khác biệt nhất định.

Hãy cùng nhau tìm hiểu các định nghĩa sau:

- ESG: là một bộ tiêu chí được các nhà đầu tư, công ty, và các bên liên quan khác sử dụng để đánh giá hiệu suất của một công ty trong các lĩnh vực tác động môi trường, trách nhiệm xã hội và quản trị doanh nghiệp. Mục tiêu ESG nhằm tích hợp các yếu tố phi tài chính vào các quyết định đầu tư và kinh doanh, hướng tới một sự đánh giá toàn diện hơn về tính bền vững của một doanh nghiệp.
- CSR: là một cách tiếp cận kinh doanh liên quan đến việc tích hợp các mối quan tâm xã hội và môi trường vào hoạt động của công ty và tương tác với các bên liên quan. Mục đích của CSR nhằm đóng góp tích cực cho xã hội và thể hiện cam kết với các thực hành kinh doanh có đạo đức, vượt ra ngoài việc tối đa hóa lợi nhuận.

PTBV doanh nghiệp thì tổng quát hơn, bao gồm tất cả các thực hành kinh doanh giúp duy trì hoạt động và đảm bảo sự thành công liên tục của doanh nghiệp. Cụ thể, nó liên quan

đến việc phối hợp và quản lý các yêu cầu về Môi trường, Xã hội và Tài chính để đảm bảo rằng doanh nghiệp có Trách Nhiệm, Đạo Đức và tiếp tục thành công. PTBV đảm bảo doanh nghiệp đáp ứng nhu cầu hiện tại mà không làm ảnh hưởng đến khả năng đáp ứng nhu cầu trong tương lai. Do vậy, chúng ta thấy PTBV mang các đặc tính của cả 2 ESG và CSR:

ESG	PTBV	CSR
Định lượng	Định lượng và Định tính	Định tính
Điều chỉnh từ bên ngoài	Điều chỉnh từ bên ngoài và Tự Điều chỉnh	Tự Điều chỉnh
Liên quan trực tiếp đến đánh giá doanh nghiệp	Thường liên quan đến đánh giá doanh nghiệp	Không liên quan trực tiếp đến đánh giá doanh nghiệp
Thực hiện qua các mục tiêu có thể đo lường và kiểm toán	Thực hiện qua sự kết hợp ESG và CSR	Thực hiện qua văn hóa, giá trị doanh nghiệp và quản lý thương hiệu

Báo cáo PTBV Doanh nghiệp

Từ các đặc tính nói trên chúng ta có định nghĩa đơn giản về Báo cáo PTBV: là một loại báo cáo do các doanh nghiệp công bố, cung cấp thông tin về chiến lược và tác động môi trường, xã hội và kinh tế của hoạt động kinh doanh để người đọc đo lường và đánh giá cam kết và hiệu quả của doanh nghiệp trong lãnh vực PTBV.

Nội dung trong báo cáo phát triển bền vững thường bao gồm:

1. Tác động môi trường: Các thông tin về quản lý năng lượng, phát thải khí nhà kính, sử dụng nước, và quản lý chất thải. Chiến lược, mục tiêu phấn đấu của doanh nghiệp về giảm thiểu tác động.
2. Trách nhiệm xã hội: Các thông tin, chỉ tiêu và chiến lược, cam kết của doanh nghiệp đối với cộng đồng, quyền lợi người lao động, và việc đóng góp vào sự phát triển của xã hội.
3. Quản trị doanh nghiệp: Các chính sách về đánh giá vấn đề cấp bách, trọng yếu, quản lý rủi ro, tính minh bạch, và cách tổ chức quản trị của doanh nghiệp đặc biệt trong các lãnh vực liên quan đến PTBV.

Báo cáo PTBV đóng vai trò quan trọng trong việc giúp các bên có lợi ích liên quan chủ chốt (nhà đầu tư, khách hàng, cộng đồng) đánh giá hiệu quả PTBV của

doanh nghiệp. Một báo cáo PTBV tốt cần cung cấp thông tin đầy đủ, rõ ràng và minh bạch về các yếu tố môi trường, xã hội và quản trị. Thông tin phải kiểm chứng được và liên kết với các chuẩn mực quốc tế đồng thời bao gồm các mục tiêu cụ thể và có thể đo lường, gắn kết với chiến lược kinh doanh và thể hiện cam kết của doanh nghiệp đối với PTBV.

Chuẩn mực báo cáo PTBV

Thống kê không chính thức cho thấy hiện nay có đến hơn 600 khung và hướng dẫn về các lĩnh vực liên quan đến Báo cáo PTBV. Do vậy, trong các năm gần đây đã có nhiều nỗ lực tiêu chuẩn hóa kết hợp với cụ thể hóa hướng dẫn theo ngành (có ảnh hưởng quan trọng như dầu khí-khai khoáng, dịch vụ tài chính...) tích hợp các yếu tố PTBV vào các quyết định kinh doanh chủ đạo, và liên kết với các mục tiêu PTBV toàn cầu (Net Zero, Mục tiêu PTBV của Liên Hợp Quốc (UN SDGs)).

Các chuẩn mực báo cáo PTBV phổ biến được xem là tiêu chuẩn toàn cầu hiện nay có thể liệt kê ra là:

- Global Reporting Initiative (GRI - Tổ chức sáng kiến báo cáo toàn cầu);
- Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD - Lực lượng đặc nhiệm về công khai tài chính liên quan đến khí hậu); và
- Sustainability Accounting Standards Board (SASB - Hội đồng Chuẩn mực Kế toán Bền vững) mà gần đây đã được xác nhập vào International Sustainability Standards Board (ISSB - Hội đồng Tiêu chuẩn Bền vững Quốc tế) là một nhánh vừa mới được thành lập năm 2021 thuộc IFRS – Tổ chức thiết lập các Chuẩn mực Báo cáo Tài chính Quốc tế.

ISSB có nhiệm vụ hợp nhất các tiêu chuẩn của các tổ chức toàn cầu để Công bố thông tin tài chính liên quan đến bền vững trên cơ sở Kết nối với báo cáo tài chính, cung cấp cùng với báo cáo tài chính như một phần của gói báo cáo. Các Tiêu chuẩn ISSB được phát triển (có 2 Tiêu chuẩn IFRS S1 và S2 công bố trong 2023) dựa trên các khái niệm cơ bản của Tiêu chuẩn Kế toán IFRS đã được hơn 140 nước áp dụng.

Ngoài ra cần phải đề cập đến các Chuẩn mực báo cáo PTBV dành cho doanh nghiệp nhỏ và vừa (SMEs). Các Chuẩn mực này thường được thiết kế đơn giản, dễ tiếp cận hơn, nhằm khuyến khích SMEs tham gia vào quá trình báo cáo mà không bị quá tải bởi chi phí hoặc quy trình phức tạp. Hầu hết các chuẩn mực báo cáo PTBV phổ biến đều có cách tiếp cận dành riêng cho SMEs, ví dụ như:

- GRI: SMEs có thể chọn một số chỉ số cơ bản trong các lĩnh vực môi trường, xã hội và quản trị để báo cáo, thay vì phải áp dụng tất cả các tiêu chí như các doanh nghiệp lớn.
- SASB (được thay thế bởi ISSB): cũng cung cấp khung báo cáo đơn giản mà SMEs có thể áp dụng để đánh giá các rủi ro liên quan đến môi trường, xã hội và quản trị.

Các lợi ích đối với doanh nghiệp khi lập Báo cáo PTBV

Lập báo cáo PTBV mang lại nhiều lợi ích quan trọng cho doanh nghiệp, bao gồm:

Tăng cường uy tín và hình ảnh doanh nghiệp: Báo cáo PTBV giúp doanh nghiệp thể hiện cam kết của mình đối với các vấn đề xã hội và môi trường, từ đó xây dựng uy tín và hình ảnh tích cực trong mắt khách hàng, đối tác và cộng đồng.

Thu hút nguồn vốn: Các nhà đầu tư ngày càng quan tâm đến các yếu tố ESG khi quyết định đầu tư. Báo cáo PTBV giúp doanh nghiệp chứng minh khả năng quản lý rủi ro và tiềm năng PTBV, thu hút sự chú ý từ các nhà đầu tư có trách nhiệm cao.

Giành lợi thế cạnh tranh: Vì báo cáo PTBV vẫn còn là một hoạt động tương đối

mới, doanh nghiệp của bạn có thể trở thành "người tiên phong trong PTBV", mang lại lợi thế của người đi đầu. Báo cáo PTBV cũng có thể tạo ra lợi thế cạnh tranh vì PTBV có thể là nguồn gợi ý cải tiến, tiết kiệm chi phí và tạo nên sự khác biệt trên thị trường.

Cải thiện quan hệ với các bên liên quan: Doanh nghiệp thông qua báo cáo PTBV có thể tạo dựng mối quan hệ tốt hơn với khách hàng, nhân viên, cộng đồng và các đối tác chiến lược, từ đó gia tăng sự hợp tác và hỗ trợ lâu dài.

Phát triển tầm nhìn và chiến lược: Quá trình báo cáo sẽ khuyến khích và thúc đẩy doanh nghiệp xác định tầm nhìn và chiến lược để hoạt động bền vững hơn và cung cấp các sản phẩm, dịch vụ bền vững hơn, nói cách khác, áp dụng một góc nhìn dài hạn về hoạt động và chiến lược của mình. Sự tập trung vào PTBV có thể dẫn đến việc thực hành kinh doanh bền vững hơn, góp phần tạo ra giá trị lâu dài và tăng cường khả năng phục hồi trong một thế giới nhiều biến động.

Cải thiện hệ thống quản lý và thiết lập mục tiêu: Báo cáo PTBV cho phép doanh nghiệp theo dõi và đánh giá hiệu suất của mình, làm nổi bật và thay đổi những khu vực cần cải thiện, như năng suất hoặc chi phí kinh doanh. Khi doanh nghiệp bắt đầu lập báo cáo thì sẽ có kỳ vọng cao hơn về các mục tiêu hiệu suất, từ đó thúc đẩy sự minh bạch và trách nhiệm trong tổ chức. Điều này sẽ khuyến khích việc thu thập dữ liệu, đo lường và quản lý các hoạt động liên quan đến PTBV tốt hơn. Cụ thể, yếu tố Quản trị trong ESG chắc chắn sẽ cải thiện hiệu quả và hiệu suất của hệ thống quản lý tổ chức.

Phát hiện thế mạnh và nhược điểm: Quá trình báo cáo sẽ giúp bạn nhận diện và đánh giá các khu vực vấn đề trước khi chúng trở thành bất ngờ không mong muốn và cũng giúp khám phá các cơ hội tiềm năng trước các đối thủ cạnh tranh. Trong quá trình báo cáo, bạn cũng có thể nhận ra rằng một số vấn đề không được xử lý như bạn nghĩ hoặc thậm chí chưa được xem xét. Nói cách khác, báo cáo PTBV giúp tổ chức nhận diện và quản lý các rủi ro ESG bằng cách hiểu rõ hiệu suất ESG của mình và chủ động giải quyết các vấn đề tiềm ẩn, giảm thiểu tác động tiêu cực đến hoạt động và uy tín của tổ chức.

Thu hút nhân tài: Nhân viên thường muốn làm việc cho các tổ chức phù hợp với giá trị của họ và đóng góp tích cực cho xã hội. Báo cáo PTBV chứng tỏ rõ ràng rằng doanh nghiệp coi trọng các vấn đề PTBV và sẵn sàng công khai thảo luận, đo lường, và quan trọng nhất, hành động về chúng. Điều này sẽ nâng cao uy tín của doanh nghiệp, tạo động lực và thu hút nhân viên cam kết với các mục tiêu chiến lược của doanh nghiệp, cải thiện tinh thần làm việc, tuyển dụng và giữ chân nhân viên.

Ngoài ra một lý do rất quan trọng để lập báo cáo PTBV là do yêu cầu Tuân thủ.

Ở nhiều nước trên thế giới, mà điển hình Liên minh Châu Âu (EU) vừa rồi đã có yêu cầu mới về báo cáo PTBV, ảnh hưởng đến cả các công ty có trụ sở tại EU và ngoài EU có hoạt động kinh doanh liên quan đến EU.

Chỉ thị EU về Báo cáo PTBV của Doanh nghiệp (CSRD), có hiệu lực từ năm 2023, yêu cầu nhiều doanh nghiệp hơn phải công khai cách thức mà hoạt động của họ ảnh hưởng đến môi trường và xã hội. Cụ thể là CSRD bắt buộc áp dụng cho cả các doanh nghiệp ngoài EU có doanh thu ít nhất 150 triệu euro trong EU và có ít nhất một chi nhánh hoặc công ty con tại EU. Chỉ thị này yêu cầu các doanh nghiệp phải Tuân thủ Tiêu chuẩn Báo cáo PTBV Châu Âu (ESRS) với sự xác nhận của bên thứ ba để đảm bảo tính chính xác của dữ liệu công bố.

Các công ty ngoài EU có hoạt động kinh doanh đáng kể tại EU sẽ cần tuân thủ các yêu cầu này, nếu không sẽ đối mặt với những thách thức trong việc duy trì sự hiện diện trên thị trường, vì các quy định này ảnh hưởng không chỉ đến hoạt động trực tiếp mà còn đến cả nhà cung cấp và đối tác của họ trên khắp Châu Âu.

Riêng ở nước ta doanh nghiệp được khuyến khích lập báo cáo PTBV nhưng vẫn chưa bị bắt buộc. Chỉ riêng đối với các doanh nghiệp niêm yết trên thị trường chứng khoán thì theo quy định hiện hành về việc công bố thông tin, Thông tư 96/2020/TT-BTC của Bộ Tài chính ngày 16/11/2020, thì đã bao gồm một số yêu cầu liên quan đến các yếu tố ESG. Một số điểm chính theo Thông tư này gồm:

1. Báo cáo phát thải khí nhà kính (GHG): Các công ty niêm yết (ngoại trừ các doanh nghiệp trong lĩnh vực tài chính, ngân hàng, bảo hiểm và chứng khoán) phải công bố tổng lượng phát thải GHG trong kỳ báo cáo.
2. Biện pháp giảm phát thải: Bên cạnh thông tin về lượng phát thải GHG, các doanh nghiệp còn phải báo cáo các biện pháp đã thực hiện để giảm thiểu phát thải GHG.
3. Thông tin liên quan đến môi trường: Các công ty cần cung cấp các thông tin liên quan đến việc quản lý môi trường, bao gồm việc sử dụng năng lượng, nước, và quản lý chất thải, nhằm thể hiện sự cam kết của họ đối với bảo vệ môi trường.
4. Thông tin về trách nhiệm xã hội: Yêu cầu báo cáo về các hoạt động và sáng kiến liên quan đến CSR của doanh nghiệp, bao gồm việc đóng góp vào các dự án cộng đồng, phúc lợi cho người lao động, và quản lý các tác động xã hội của hoạt động kinh doanh.
5. Yêu cầu về quản trị doanh nghiệp: Doanh nghiệp cần công bố các thông tin về cơ cấu quản trị, tính minh bạch và trách nhiệm của ban quản lý, cũng như các chính sách quản trị rủi ro và tính bền vững.

Những yêu cầu này phản ánh sự cam kết của Việt Nam trong việc thúc đẩy phát triển bền vững và minh bạch thông tin liên quan đến các yếu tố ESG trong hoạt động của các công ty niêm yết.

Báo cáo PTBV và Tài Chính Xanh

Như đề cập ở trên, một lợi ích quan trọng đối với doanh nghiệp lập báo cáo PTBV là Thu hút Nguồn vốn.

Các tổ chức tín dụng và nhà đầu tư ngày càng tập trung xem xét tầm nhìn và hiệu quả của doanh nghiệp trong các vấn đề bền vững quan trọng khi đưa ra quyết định tài trợ. Cụ thể hơn, nhiều tổ chức tài chính và quỹ cung cấp các điều khoản ưu đãi hoặc phân bổ vốn cho các công ty có các chiến lược, dự án hoặc hoạt động có lợi cho môi trường và PTBV tạo nên nguồn tài chính xanh.

Một trong những công cụ chính trong tài chính xanh là việc phát hành trái phiếu xanh và các khoản vay xanh. Theo Báo cáo Toàn cầu về Tình hình Thị trường của tổ chức Sáng kiến Trái phiếu Khí hậu (Climate Bonds Initiative) thì đến cuối năm 2023 giá trị tích lũy của Trái Phiếu Xanh hoặc bền vững đã đạt mức 5,5 nghìn tỷ USD.

Tài chính xanh thường phải dựa vào các thông tin của báo cáo PTBV để đảm bảo Vốn được sử dụng đúng mục đích và các thông tin chỉ tiêu về tác động môi trường. Quyết định đầu tư, tiếp tục tài trợ và lãi suất có thể thay đổi theo kết quả các chỉ tiêu công bố trong báo cáo PTBV.

Do vậy, báo cáo PTBV là công cụ quan trọng giúp các tổ chức tiếp cận các lựa chọn tài chính xanh hoặc bền vững có chất lượng cao với chi phí vốn thấp hơn, điều kiện ưu đãi hơn.

Kết luận

PTBV là xu hướng tất yếu và ngày càng trở thành yếu tố quan trọng đối với doanh nghiệp, không chỉ nhằm bảo vệ môi trường và cải thiện chất lượng cuộc sống, mà còn để đảm bảo sự phát triển lâu dài và vững mạnh của doanh nghiệp. Trong bối cảnh biến đổi khí hậu toàn cầu và các cam kết quốc tế về cắt giảm khí nhà kính, các doanh nghiệp cần phải có chiến lược thích ứng hiệu quả, đồng thời xây dựng một mô hình hoạt động bền vững.

Báo cáo PTBV, lập theo Các chuẩn mực báo cáo quốc tế nhất là các khung áp dụng cho SME vừa hiệu quả vừa tiết kiệm, không chỉ là một công cụ quan trọng giúp doanh nghiệp minh bạch hóa các hoạt động môi trường, xã hội và quản trị mà còn đóng vai trò then chốt trong việc thu hút vốn đầu tư chất lượng cao, tăng cường uy tín và cạnh tranh trên thị trường.